

Høringssvar fra Statsforvalteren i Oslo og Viken, Vergemålsavdelingen

Lovavdelingen

Dato: 19. januar 2022

Saksnr: 22/424

Høringsfrist: 21. mars 2022

SFOV 17.03.22

Høringsnotat om endringer i vergemålsloven – taushetsplikt og digitale vergefullmakter

Statsforvalteren i Oslo og Viken (SFOV) Vergemålsavdelingen støtter arbeidet med digitale fullmakter for verger. Vi ser at endringer i reglene om taushetsplikt er nødvendig for å løse de tekniske utfordringene knyttet til tilganger.

Av høringsnotatet punkt 1 fremgår det at «En digital løsning også for vergefullmakter kan bidra til å sikre at personer med nedsatt funksjonsevne kan få effektiv bistand og ivaretagelse av sine rettigheter på lik linje med andre.»

Endringene som er foreslått vil bidra til løsninger for vergene slik at de, på lik linje med andre, kan få nødvendige tilganger for å bistå vergehaverne. For at vergehaverne selv skal kunne ivareta egne interesser digitalt vil det måtte utarbeides andre løsninger. Uten BankID er man utelukket fra digitale løsninger på sikkerhetsnivå 4, og dette gjør det umulig for vergehavere selv å få tak i informasjon for eksempel om egne vedtak i Nav, handle på nett, kjøpe billett på trikken og lignende som krever digital identifisering. For å ivareta selvbestemmelse og ellers like forhold, er det nødvendig at en slik ordning kommer på plass. Statsforvalteren i Oslo og Viken mottar mange henvendelser med bekymring og spørsmål om vergehaveres digitale tilganger og mangler på disse.

I en rekke tilfeller, «går det rundt» i dag, kun fordi vergene, i strid med reglene, bruker vergehavers BankID for å løse utfordringene knyttet til representasjon og tilgang. Dette nettopp fordi det er særlige problemer med informasjon og tilganger på sikkerhetsnivå 4.

En løsning som åpner for tilgang til ulike aktører digitalt vil være av stor betydning for vergenes arbeidshverdag.

Slik fullmaktene utformes i dag, også etter overgangen til FUFINN-fullmakter, vil det kunne fremkomme opplysninger i fullmakten som er å anse som personlige forhold. Får man se en fullmakt med en legitimasjon overfor Namsmannen vil det ikke være vanskelig å utlede at noen har gjeldsproblemer. FUFINN-fullmakter som skal oversendes i papir for eksempel til banker, vil gi mer informasjon enn de har behov for. Spørsmålet blir om løsningen som lovendringen legger til rette for vil bli mer målrettet. I så fall vil det avhjelpe situasjoner der for mye informasjon deles. Vi bør unngå fullmakter som deler informasjon aktørene ikke er i behov av. Med digitale fullmakter skal det være mulig å rette informasjonen inn der det er behov for den.

SFOV støtter en løsning der det legges opp til en tredeling av taushetsplikten i vergemålsloven.

1.

Under punkt 4, 4.1 Deling av opplysninger ved hjelp av Folkeregisteret fremgår det:

«For *det første* foreslås det at opplysningen om at vedkommende er oppnevnt som verge, og hvem han eller hun er verge for, unntas fra taushetsplikt.»

Slik vi ser det vil det for det første avhjelpe behovet for at den som er verge fritt kan opplyse om at det er en grunn til at han/hun hjelper en person eller er rette vedkommende til å hjelpe den det gjelder. Det vil også gi større trygghet for tredjepart som skal forholde seg til en verge som opptrer på en annens vegne.

Som det fremgår av vergemålsloven § 25 tredje ledd skal den som oppnevner vergen, altså statsforvalteren gi melding til Folkeregisteret og Løsøreregisteret om hvem som er oppnevnt som verge.

§ 25. Oppnevning av verge

Når det er truffet vedtak om vergemål, oppnevnes vergen av den statsforvalteren som har myndighet etter § 55. Når retten treffer vedtak om fratakelse av den rettslige handleevnen, kan retten oppnevne vergen hvis det ikke allerede er oppnevnt verge.

Det skal fastsettes et mandat for vergen som angir rammene for vergeoppdraget, jf. § 21 tredje ledd.

Den som oppnevner vergen, skal gi Folkeregisteret og Løsøreregisteret melding om hvem som er oppnevnt som verge.

Dersom opplysninger om hvem som er verge ikke er unntatt fra taushetsplikt undergraver det hensikten med registreringsplikten.

Det er særlig viktig å gjøre tilgjengelig informasjon om hvorvidt det er et frivillig vergemål eller om det er et vergemål med fratakelse av rettslig handleevne. Det er ulike rettsregler knyttet til de ulike typene vergemål og tredjepart må blant annet kunne få vite at det er en fratakelse, da en avtale inngått med en person som er fratatt rettslig handleevne ikke er gyldig.

2.

Av høringsnotatet fremgår videre: «for *det andre* at de nærmere opplysningene om innholdet i vergens fullmakt gjøres taushetsbelagte. Ved en automatisert deling av opplysninger ved hjelp av f.eks. Folkeregisteret vil aktuelle mottakere av opplysningene da måtte ha hjemmel i lov for å kunne motta disse opplysningene.»

I dag deles informasjon om vergemålet, hvem som er verge og vergemålets omfang (personlige og/eller økonomiske forhold) via Infotorg.

Dersom lovendringen medfører at de som skal hente informasjon i Folkeregisteret eller andre register trenger egen hjemmel, må det gjøres en bred kartlegging av hvem som har hentet informasjon i Folkeregisteret og hvem som kan tenkes å ha et slikt behov. SFOV har ikke kjennskap til om alle som har benyttet seg av slike opplysninger fra Folkeregisteret via Infotorg i dag har en klar hjemmel for å hente denne typen informasjon.

Statsforvalteren i Oslo og Viken har vært særlig opptatt av legitimasjoner knyttet til oppnevnte verger for psykisk utviklingshemmede med vedtak etter helse og omsorgstjenesteloven (HOL) kapittel 9. Dersom det av en fullmakt fremkommer informasjon om at en person har verge etter kapittel 9, og fullmakten også inneholder andre legitimasjoner, innebærer dette at informasjon om at vedkommende har vedtak om tvang deles. På denne bakgrunn ble legitimasjonen knyttet til kapittel 9 fjernet fra FUFINN-løsningen. Det innebærer at verger oppnevnt etter HOL kapittel 9 ikke får den samme digitale tilgangen. Dette kan trolig løses ved at legitimasjonen kun ses av de som trenger den og at de gis hjemmel til slik tilgang.

3.

Endelig fremgår av høringsnotatet at:

«Departementet foreslår for det *tredje* at dagens skjønnsmessige regulering beholdes der opplysninger om vergens fullmakter skal deles manuelt.»

Slik vi ser det vil det være helt nødvendig å beholde muligheten til å dele en fullmakt manuelt med tredjepart som ikke er digital eller som ikke har knyttet seg til digitale løsninger som FUFINN-aktør.

Statsforvalteren vil også ha behov for å besvare henvendelser med spørsmål om det foreligger vergemål, hvem som er verge og hva som er vergemålets omfang innenfor samme vurdering som i dag.

Når det gjelder punkt 4.2 om deling av opplysninger ved hjelp av Altinn, har SFOV noen spørsmål/innspill. Disse knytter seg til forslaget om at tjenesten i Altinn ikke gir informasjon om hvilken type representasjon det er snakk om. Slik vi forstår det skal representasjon med fullmakt, fremtidsfullmakt og vergemål likestilles. Vergemål er en offentlig velferdsordning, vergemålet opprettes og verge oppnevnes i vedtak etter en vurdering av lovoppstilte vilkår. En avslutning av et vergemål skal også vurderes av statsforvalteren. I tillegg fører vi tilsyn med vergemålene. Fullmakt og fremtidsfullmakt er privatrettslige ordninger som etableres uten noen form for kontroll. Skal disse ordningene stille likt? Hva skal til for å kunne registrere en fullmakt, hva kreves før man skal legge til grunn en fullmakt på lik linje med et opprettet vergemål?

Hva er tenkt knyttet til representasjon ved ulike alternativer til vergemål; frivillig forvaltning, eller tvungen forvaltning fra Nav?

Vi antar i denne forbindelse at legalfullmakten ikke skal registreres noe sted siden den som sådan gir rett til å representere i særlig forhold som fremgår av lovens § 94?

Hva med nærmeste pårørende, skal de også registreres inn i samme register? Vi minner om at alle spørsmål knyttet til helse faller utenfor vergenes oppgaver og ligger til nærmeste pårørende. Det er allerede løsninger i HelseNorge knyttet til fullmakt som pårørende; Dette både for folk med og uten samtykkekompetanse, men med en særlig sjekk for fullmakter gitt av personer uten samtykkekompetanse. Skal en tilsvarende sjekk til for andre fullmakter som gis av personer uten samtykkekompetanse?

Gode løsninger avhenger også av teknisk gjennomførbare og sikre løsninger. Ved å gi hjemmel til nærmere regulering i forskrift gir man også mulighet til å tilpasse ordningen til det som lar seg gjøre teknisk og som tilpasser seg digitaliseringen på andre områder. Det er viktig å ikke komme ytterligere bakpå, men finne løsninger for å sikre den digitale utviklingen også på vårt felt.

Avsluttende kommentar

Dersom ordninger med digitale vergefullmakter skal fungere, må det etableres og sikres ensartet praksis hos statsforvalterne som lager fullmakter og velger legitimasjoner. Dette kan gjøres gjennom god informasjon og tilstrekkelige ressurser. Mye ansvar ligger på statsforvalterne i denne sammenhengen da det er våre fullmakter som legger grunnlaget for hva som kanaliseres av informasjon ut til ulike aktører. Vi må gjøres i stand til å ta trygge og gode vurderinger i hvert enkelt tilfelle.